

VOLNÁ TRIBUNA.

O socialismu a sociálním hnutí.

Píše Jan Borecký.

"Co jest sociální hnutí? Sociální hnutí rozumíme souhrn všech snah určité společenské třídy, které k tomu směřují, aby nynější společenský pořádek byl podstatně změněn způsobem zájmům této třídy odpovídajícím."

Co znamená porozumění sociálnímu hnutí? Pochopiti proč se určité sociální třídy mezi občany tvoří, proč tyto určité sociální třídy ony určité sociální protivy způsobují, proč má a musí mít právě ona tvůrčí (agresivní) a útočnická třída svůj ideál ku kterému směřuje. Tedy především nahlédnouti, že sociální hnutí nepovstalo rozmarem, libovůli nebo zlomyslností jednotlivců, nýbrž že vzniklo z nutnosti.

K úplnému porozumění modernímu socialismu postačí několik poznámek. Moderní doba lze těmito slovy charakterizovati: Předně vládne v ní život, jaká v žádné jiné době nevládla. Nynější společnost jde mocným proudem životní, jaký neznala žádná jiná doba. Tím jest umožněno co možno nejrychlejší styk jednotlivých členů společnosti, který v jiné době byl nemožným. Způsobily to hlavně moderní dopravní prostředky, které nám kapitalismus stvořil. Možnost dorozuměti se na velké vzdálenosti pomocí telegrafu nebo telefonu, dovědění se mnohého z novin, možnost vrhnouti velké masy, pomocí moderních dopravních prostředků s jednoho místa na druhé, způsobilo sblížení, pocit všeobecnosti, který v dřívější době byl zcela nepovědomý. (Toto jsou na ukázkou malé úryvky ze spisu prof. Venera Sombarta z vratislavské university. Spisek tento je k dostání ve "Spravedlnosti" v Chicagu za 30c.)

Vzalo to leta, než bylo učení socialistické pochopeno jako věda a než se dostatečně vyvinulo. Základ k této vědě položil Karel Marx a jeho soudruh Engels. V r. 1847 vydán byl poprvé spis "Komunistický manifest", s heslem "Proletáři všech zemí spojte se."

U nás v Americe, aby se socialismus neujal a nešířil, bylo se strany kapitalistů, jimi zjednaných novinářů, kazatelů, učitelů, advokátů a jiných všemožně za braňováno a tak děje se ještě dosud. Vzdor těm nástrahám a pomluvám, socialismus přičiněním statečných mužů a žen, kteří za úkol si jej vytkli, stále se šířil a mohutněl. Ba došel už i takového uplatnění, že při státních, obecních i národních volbách přicházejí i socialističtí kandidáti na volební lístek. Socialismus pokraňuje a uplatňuje se. Ne jako zkázonosý převrat (revoluce), nýbrž cestou vývoje. Doba revoluce již minula a nastala doba evoluce. Touha po reformě, naděje na možné vyrovnání. Na jedné straně je přílišné hromadění bohatství, na druhé straně opět velká bída, do které masy dělného lidu upadly. Ten rozum a lidskost urážející kontrast mezi nádhernými villami, elegantními kočáry, zářivými krásnými residencemi, bohatými restauracemi a mezi tím kalem, jímž dělník kráčí do své dílny nebo do své pusté čtvermístkové, je zajisté ohromný. To jest příčinou pro sociální hnutí již rozhodující. Ale není to pouze dělník z továrny nebo dílny, jest to havíř v dolech i dělník na farmě. A tento, tak do očí bijící rozdíl působí v množství jen nevážlivá a závist. Když se u nás v Americe socialismus odtělil od našeho, že chce krvavou revolucí

ci a anarchismus, stráší tu ještě jeden bubák; t. j. ono předstrané dělení majetných s nemajetnými. Nejvíce se bojí toho dělení ti, kteří vlastní nepatrný nějaký soukromý majetek. Ti to jsou, s nimiž se panujících poměrů se provozuje soustavně dělení mocných boháčů s chudým nemajetným. Oni bohatci mají vše tak chytrácky nalíceno, že okrádají to ani nepozorují ani nepochopují, ale cítí to, vědouce však, že to tak jítí musí a že panující nynější vládní a hospodářský pořádek jest dokonalejší. Stávají se spokojenými, neptejí se a nepřemýšlejí nechtějí ale hubují na ty, kteří se o jich prospěch a zlepšení existence přičinují. A socialistům mají za zlé, že se opovažují ten svatý pořádek a spokojenost rušit a napadat.

A proto pravím vám, abyste byli upokojeni, neboť k němu nedojde. Bude-li v socialistickém státě majetek společenský, pak nebude se mít kdo o co dělit. Ale nejprve dlužno socialismu rozumu a jej pochopit a potom svorně přiložit ruce k dílu.

Co soudí jiná strana.

Píše Jos. Tyra, Minneapolis, Minn.

Rád pročítám dopisy od rozličných dopisovatelů. Ze dvou příčin. Za prvé je to nejjednodušší způsob, jímž jest možno náhledy sdílet a za druhé z těch tak mnohých náhledů možno se poučiti. A konečně vidíme, jaká propast jest dosud mezi námi. Pročítaje dopisy "Pro naši národní očistu" a "Úvahy", poznal jsem, že mají dobrý úmysl a přece v některých otázkách nemohu s nimi souhlasiti. První dopisovatel hned na počátku podotýká, že národní nadšení zde v Americe pomalu utichá. Praví, že sice ozvaly se hlasy žen a mužů, ale to vše, jak se zdá, byla jen přetřásá politika, strkání hlavy do písku. Po té přechází k jinému dopisovateli, který kritisoval přednášky dra. Išky a byl za to kárán. Pan dopisovatel konečně sám přichází se svými náhledy o přednáškách dra. Išky a zároveň uvádí, že ten kdo nesouhlasil s přednáškami dra. Išky, byl v některém časopise napaden, anebo že vůbec vždy takový nesouhlasící, že musí se bít knuty. Dopisovatel sám nevidí nic poučného ani zajímavého v oněch přednáškách. Mluví o komedii, missionářích a kazatelech svobodomyšlného křtu a vykonávatelech pohřebních obřadů a ti prý, kteří v tom vidí nějaký zisk, budou jej vychvalovat. A konečně uzavírá svůj dopis: "O ano, poslouchajte ho, noste mu čtvrtáky a puláky." — Ale poněvadž dopisovatel neuvádí jiného způsobu, jímž dalo by se docílit zlepšení národních poměrů, nechci ani já úkol ten na sebe vzít, ale jisto jest, že chceme-li zlepšiti naše postavení a chceme-li býti svobodomyšlnými, musíme to dokázat nejen slovy, ale také i skutky, a i čtvrtáky a puláky, poněvadž těch je zapotřebí nevyhnutelně. A chceme-li si ty čtvrtáky a puláky při každé příležitosti vyčítat, bude lépe, když toho nechtáme vůbec.

Na poznámku dopisovatele "Úvahy", že je žádoucí, abychom byli mírnými a rozvážnými, jsem nucen doznati, že s panem dopisovatelem souhlasím úplně. Ba i v náhledech o práci ve společnosti, úplně se s ním shodují. Málo se v našich společných debatách a opovážili se někdo při pravidelné schůzi debatovati, je velmi hezké a pořádku. Každý chváta jen aby už bylo po schůzi. Když dovolím si prozraditi ně

kolik slov na obranu dra. Išky, ač vím, že obrany její nepotřebuje. Jeho výmluvnost řečnická dosud zasluhuje si od každého svobodomyšlného občana úctu. Bylo mi potěšením dra. Išku již několikrát slyšeti a vždy cítil jsem se spokojeným, když odcházel jsem z jeho přednášky. Za mého pobytu v této zemi, použil jsem vždy každé příležitosti, abych poslechl řečnicka ať už přednášel o čemkoliv. Ačkoliv jsem vždycky nesouhlasil s řečnickem, přece odcházel jsem s tím přesvědčením, že mnohé slovo na mne účinkovalo. Bylo mně možno naslouchati dvakrát jednomu z nejvyhlášenějších řečníků R. G. Logersolovi, o více a bibli a na ty se platilo i až z dollary. Chodili jej poslouchati nejen svobodomyšlní, ale i kněží a jiní a nikomu ani nenapadlo něco namítati proti tomu, že vybrá vstupně.

A kdo měl příležitost poslechnouti dra. Išku přednášeti o jiném předmetě než o víře, uzná zajisté, že je řečnickem dobrým. Dr. Iška nepotřebuje mé obrany a nepíší tohoto, abych jej jako jednotlivce hájil. Taktéž neodsuzuji články "Pro naši národní očistu", protože každý má právo svůj náhled projevit; myslím též, že nikdo nebude dopis můj považovat za osobní choutku.

V Čechách jindy a nyní.

Píše Fr. Musil, Kruceburg, Čechy.

Odhodlal jsem se podati malou, stručnou črtu svým krajanům v zámoří o politicko-dějiny a národohospodářských poměrech, za doby starší až nynější. Národ český před věky (asi 500 lety) byl národem velmi slavným, válečnickým sobě získával za hranicemi plného respektu, svým vzděláním, těžbou hornickou a značnou úrodou polní domohl se blahobytu, čímž nad okolní národy vynikal; vědy a umění za Karla IV. na ten čas nikde nebyvalé, tak krásně kvetly, že i cizí národové toužili po vyhlášení vzdělání, za tou příčinou českou zemi velmi čestně uvážovali. Avšak bohužel, tato sláva a blahobyt vyvinuvšími se domácími třenicemi neměly věčně ho trváti; v prvním ¼ století věku XVII porážkou vojáků českých na Bílé Hoře, přivoděn českému národu pád hrozný, nezměrně žalostný; zavedena ukrautná persekuce, lepší lid opustil svá hospodářství a hledal v útek do ciziny záchranu svého holého života. Na nepatrné zbytky nesnesitelně ukrautnými útrapami velice ztížen lid počteně, ochuzen hmotně i duševně na stupeň nejnižší zdemoralisován, až na úroveň zvířete.

Cerná mra rozprostřela svá křídla a objala svými smrtonosnými chápady celý český kraj i severskou Moravu, dusíc tak každou jiskru života, neboť nepřítel českého národa o to usiloval, aby český lid a český jazyk naprosto byl potlačen a vyhuben. Heslo nepřítel znělo: "Vyhláďte kačské Čechy z řad evropských národův".

Sto šedesát let kryla neproniknutelná tma a hrobový zápch stravalou českou zemi; nepřítel již jásal nad zánikem veškerého českství.

Nastoupením vlády blahé upomínky velikého Josefa II. nastal obrat k obrození, jiskra života pod sutinami dusená vzplála, a osvítla opět české krajiny. Otroctví, které lpělo na českém rolníku, které ho pod hodnotu tvora lidského tlačilo, jeho lidumilovnými výnosy zmírňovalo a přispěním za usilovné, úmoráče práce obětovaním se sama sebe, mučedníka Karla Havlíčka Borovského, konečně úplně s beder seiského lidu svrženo. Od toho času počal rolník volněji dýchat,

hlavu svou vztýčiv, učil se samo statněji mysliti, povznesením se rolníka nastal i pozvolný vývoj průmyslu a můžeme již dnes tvrditi, že pokrok rolnický a průmyslový v Čechách se vyrovná se s mím sousedním, některé již i předěl.

Že blahobyt již i v Čechách roste, důkazem je veliká spotřeba cenějších potravin, jako: masa, vajec, cukru, kávy, mléka másla a sádla, potraviny tyto v ceně rok od roku přirozeně také stoupají, tak že nyní u nás rolník může též již slušně obstáti.

Úvahy.

Píše T. J. Klíma, Renfrow, Okla.

V "Denver Postu" ze dne 3. října 1906, napsal redaktor této o Čechách, že jsou kočující národem, bez domova, jako cikáni. Tomuto redaktoru odpověděl redaktor "Daily News" v delším článku, že Češi jsou národ vzdělaný a tak vyvrátil jeho názor. Ale bohužel vždycky se tak neděje, a takové urážky jsou na nás vrhány každé chvíle. A obyčejně nikdo se na to neozve, tím rozšíří se o nás českých mylné názory a náhledy, které nám velice škodí. Nedávny útok na českou národnost drem. Steinerem, poučuje nás, že bychom přece měli v této věci něco vykonat.

Ovšem i to naše nešťastné jméno nám mnoho škodí. Obdrželi jsme jej po Bojích, potulného to kmene, který před našimi praotci Čechy, v zemi české byl usazen. Říkali nám tak tehdy Římané, od těchto převzali jméno to Francouzové a od těch dostalo se až do Ameriky. Mělo nepěkný zvuk a říkálo se "Bohemian" všemu, co bylo špinavé, či pochybné pověsti. A dnes dívám se našim prvním přistěhovalcům, že prohlásili se za "Bohemians", ačkoli mohli užívatí slova Czech, (Čech) jak i Websterův internacionální slovník připouští.

Zde jest potřeba nějakého národního výboru, který by podobně urážky odrážel a seznamoval Američany s naší vzdělaností.

My chceme zde bydlet, chceme zde žít a proto si musíme uznání vykupiti. Nemůžeme-li tak učiniti číselnou převahou, musíme tak učiniti národní obranou.

Národnostní boj v Čechách mezi Čechy a Němci jest zatahován až sem. V Kansas City ztratil jsem přítele Němce, poněvadž prý se dočetl, že Češi Němce předávají, bijí a tupí. Všecko vsvětlování bylo marným. Roztrusují se tedy o nás ty nejhorší zprávy. Proto měli bychom se zorganizovati mezi sebou, vysvětlovati náš boj ve staré vlasti, neboť čím houževnatěji a neústupněji bude boj v Čechách veden, tím i zde více budeme německou zpravedlivou kancelář na cti utrhání.

Nepišu toto proto, abych blýskal se v novinách, ale proto, že mne každá urážka Čechů bolí. Kdybych nebyl Čechem, byla by mi česká budoucnost lhostejna. A také nechci snažiti se povznesti české jméno nepodepsán, protože vím z vlastní zkušenosti, že potom přičítá se to v osadě jinému a ten za to trpí nevinně.

Pan Pitela z Nebrasky píše, zda-li by nemohl někdo jiný zvolen býti k vybírání národní daně než p. Havlasa. Samo sebou se rozumí, že ano. Ale potom musí pomínoti šleřilivost, závist, zlo myslivost, nízkost a rozervanost, jež ničtí každou práci. Nenavrhoval jsem p. Havlasu z toho důvodu, že bych nikomu jinému nedůvěřoval, ale prostě proto, že tu panuje mezi lidem jakási uedávěra a celá věc padla by opět nesvárům na pospas. Nechtěl jsem tím nikterak urazití naše čelud

novinářské pracovníky a národní předáky, nýbrž měl jsem na mysli jen dobrou věc.

Když by byl zcela cizí vůdce, Čechové by spíše srovnali se pod cizí vládou, jak už vždy bylo od nepaměti.

Útoky na mne buď přímo nebo nepřímě vedené, mně nevaří, naopak nutí k plodnější práci. Víím, že mnohde narazím, ale z toho nic si nedělám. Podávám pouze své vlastní názory, z vlastní zkušenosti.

A ještě dozvuky.

Píše K. Bernreiter, Cleveland, Ohio.

List váš je v poslední době velice pěkný, zvláště co zlatá slova p. Havlasova prostřednictvím vašim — už skoro osamoceným listem — šíří veřejnosti jsou podávána a zajisté mnohým v mysli utkví. Pokládám bych za nešťastné za takový časopis dluhovati a tudíž přikládám check na \$5.00 ku krytí mého dluhu, s prosbou, byste mi laskavě sdělili, stačí-li to.

Nelze dnes určovati, jak dalekosáhlý vliv budou mít slova p. Havlasova, ale z článku vašich dopisovatelů vysvitá, že mnohým v hloubi srdce utkvěla a na dále přinášena a rozšiřována budou.

Ze zkušenosti za mého pobytu zde v Americe nasbíraných, musím doznati, že vše co v glossách svých p. Havlasa uveřejnil, jest pravdou, do nejmenších podrobností vystiženou, že odkalil náš veřejný život tak, jakým skutečně jest, že neostýchal a neobával se pranýřovat to, co lid náš udržuje v těch nepřítis povznášejících zvycích našich, ty zodpovědné vůdčí síly, které ze samé sobeckosti v hromadění pozemských statků, rádi ten lid v podruží vidí a na dále udržeti chtějí.

Vždyť z takového lidu dá se nejlépe těžiti a pak to není jejich úkolem někoho k lepšímu nabádati a do jeho soukromých záležitostí mluviti; jsmet přece "svobodáci" a jako tačí, necháváme každému po vůli žiti tak, jak si přeje. A konečně vždyť je to lepší a snadnější mítí hezké články napsané ve spolkových stanovách (a těch je hojnost) o těchto nebo jich pisatelech psáti v novinách celé chvalozpěvy, ale o jich provádění se nestrati.

Jen když ten lesk a zásluha zůstane na těch, kteří následkem své obchodní schopnosti bohatli a tím vsunuli se do popředí amerických Čechů.

Tu tedy není divu, že tak mnozí přičinují se všemožně zdařilý fotografický snímek p. Havlasova reprodukovaný zastříti hodné silným sukmem, by i největší špínou prosáklým a to vše, jen aby nezkrácena zůstala jejich sláva na věky.

Tak i já našel život zde, a naši ho mnozí, ale přece z nás nikdo tak krásně jej nevystihl, jako p. Havlasa.

Bylo by mým přáním, býti tak mceen péra, abych vyřčiti mohl své zkušenosti a sděliti je s jinými.

Z výše uvedených příčin byl jsem nucen toto vám sděliti, a mým povinností zadost učiniti.

Rakouská.

Náš drahý orel oživuje a seká statně pařáty, nahoře v Čechách konfiskuje a v Srbsku válčí s prasaty.

Nová česká dáta. Spolkový slovanský dům ve Štýrském Hradci má býti vystavěn pod záštitou tamní tělocvičné jednoty "Sokol", z jejíž členů ustavilo se již stavební družstvo. Dům má sloužiti potřebám všech slovanských spolků ve Štýrském Hradci a má býti útočištěm každému slovanskému návštěvníku místa.